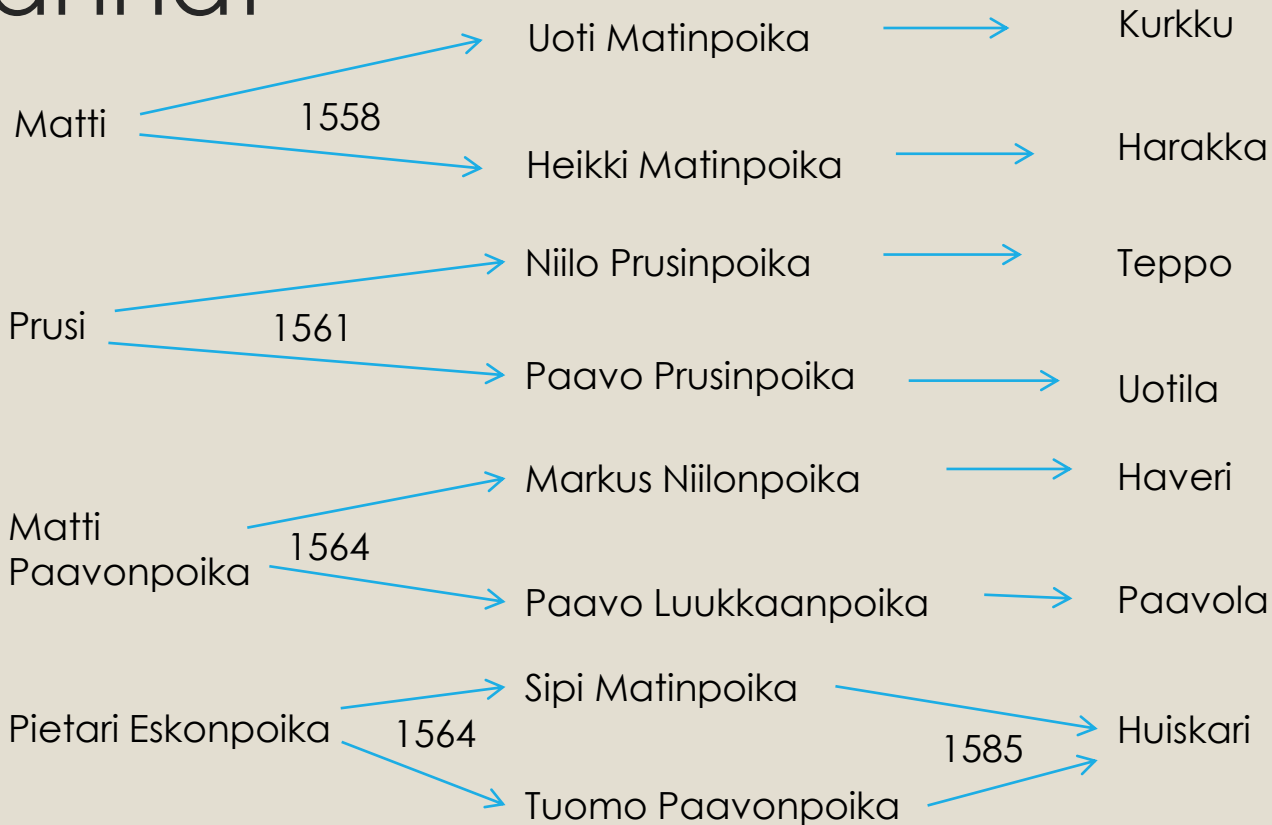

MANNINEN

Kyläkeskiviikko 15.1.2014

Suomen maatalousmuseo Sarka
Kirsi Laine

Mannisten ensimmäiset tunnetut isännät

Mannisten talot läänitettynä

- Mannisten talot olivat läänitettynä kamarineuvos Johan Cruusille 1640-luvun alussa. Hänen kuolemansa jälkeen maita hallitsi leski Chatarina Oxenstierna ja tytär Anna Maria Cruus.

Mannisten miehet käräjillä

- Erkki Tuomonpoika Teppo oli Loimaan pitkäaikaisimpia lautamiehiä
 - Hän istui 54 käräjät vuosina 1639-58
- Tapostakin saattoi selvitä sakoilla kuten Erkki Matinpoka Haveri vuonna 1551
 - Sai 15 markan sakot. Uhrin serkut lupasivat säästää Erkin hengen Jumalan ja hyvien miesten rukousten vuoksi
- Pienistä varkauksista joutui jalkapuuhun, kuten Mannisten Yrjö Erkinpoika vuonna 1680
 - Yrjö myönsi vieneensä Jooseppi Pertunpojalta 6 kuparitaalaria. Rahojen palauttamisen lisäksi kärsi jalkapuurangaistuksen.
- Sopimusepäselvyyksissä hyvitykseksi voitiin antaa esimerkiksi niittyä, kuten Mannisten Mikko Yrjönpoika toimi
 - Mikolle tuli epäselvyyksiä erään isännän kanssa koirien vaihdossa. Hyvitykseksi Mikko lupasi osuuden uudisniitystä.
 - Niittyä voitiin käyttää panttina, velanmaksuna, perintöosana ym.

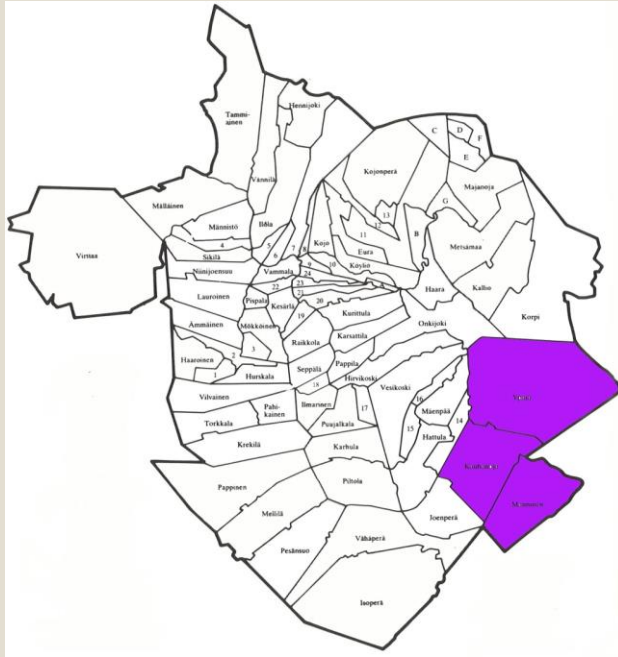
Sotaväenotoista ruotujakolaitokseen

- Ruotujakolaitos luotiin 1680 ja -90-luvuilla
- Turun jalkaväkirykmentin Loimaan komppania
- Ruotu 14: Kauhanojan Marttila, Mannisten Kurkku ja Harakka, torppa Kauhanojalla
- Ruotu 15: Mannisten Teppo ja Uotila, Ylistaron Mäenpään Eskola, torppa Mannisissa
- Ruotu 16: Mannisten Huiskari ja Ypäjän Laurila, torppa Mannisissa
- Ruotu 17: Mannisten Haveri ja Paavola, Ypäjän Sorri, torppa Mannisissa
- Ruotu 76: Joenperän Vähätalo, Sieppalan Korppu ja Mannisten Harakka, torppa Joenperässä

Ruotusotilaat eivät riitä

- Suuri Pohjan sota johti uudelleen sotaväenottoihin
- Nälkävuosien väestötappiot painoivat
- Karkaamiset yleistyivät ja työkykyiset miehet piileskelivät metsissä
- Mannisten miesjahti 1702

Perttulan saarnahuone lyhentää kirkkomatkan

- Mannisten, Ypäjän ja Kauhanojan asukkailla oli 1600-luvun lopulta alkaen oikeus käydä kirkossa Perttulan saarnahuoneessa
- Loimaan papeilla 1/3 saarnahuoneen saarnavuoroista
- Loimaan kirkossa Mannisten, Ypäjän ja Kauhanojan asukkailla oli paikat peräpenkissä

Kylätontti

- Manninen paloi 1633 ja 1697
- Isojako suoritettiin 1782-86
- 1700-luvulla kylässä noin 190 asukasta, joista 50 lapsia

Kartta: Maanmittauslaitos, Maanmittauslaitoksen arkisto, ypjä_3_b_Separat förrättningskarta, kartdel f

Peltojen nimet isojaon aikaan

- 1 Luhdanperän umpiaidat
- 2 Niemikedon ja Lautakaton umpiaidat
- 3, 4 Alanen vainio
- 5 Ylinen vainio
- 6 Ylisen vainion vähäpuoli
- 7 Vähävainio ja kulmaumpiaita
- 8 Kyntövainio
- 10 Isoumpiaita / kirkonkohta
- 11 Kokinladon umpiaidat
- 12 Mäkiumpiaidat
- 13 Mykän pellot
- 14 Kurjenoja
- 15 Hepoketo
- 17 Nirpan umpiaita
- 18 Kirpanperä
- 19, 20 Rohdinumpiaidat
- 21-23 Kölin umpiaidat
- 25 Porrassuon umpiaidat
- 39 Hankanoja
- 42 Sillanpää
- 44 Talvitien umpiaita
- 47 Ridanoja
- 48 Ridanojan umpiaita
- 68 Koiranojan umpiaidat

Kartta: Maanmittauslaitos, Maanmittauslaitoksen arkisto,
ypöj_d_3_b_Separat förärrningskarta, karttel 16

Niittyjen nimiä isojaon aikaan

- Kirkon kohdan alusta
- Vähäluhta
- Nirpanumpi-aidanalusta
- Isoluhtaniittu
- Peräkorpi
- Porrassuo
- Kiski
- Isoumpiaidan-alusta
- Nirpanniittu
- Räsä
- Korpiniittu
- Niemi
- Ritasari
- Isoumpiaidanaro
- Alki
- Nirpanaro
- Isolatonniittu
- Äijänaro
- Levonalusta
- Yhtelinen
- Sarkasuo
- Hyrsy
- Perko
- Alasenvainionarot
- Isoluhta
- Upo
- Köli
- Rohdinumpi-aitaenarot
- Koivisto
- Leppänen
- Isohyrsy
- Lohko
- Peräniittu
- Mulku
- Vähätsonnit
- Isosonni
- Ridanoja
- Luhdanperänniittu
- Hangasojanumpi-aidanketo
- Myllysuo
- Kytö
- Näräkoski
- Saukonvaha
- Säipistö
- Kaijanoja
- Kaijansuo
- Somiska
- Kauhanojanperko
- Porrassuonranta
- Makiasniemi
- Rajalahti
- Puiradankannisto
- Puiradanniittu
- Puiradanhäntä
- Koiranojanumpi-aidanaro
- Hyrsynperkiö
- Karinoja
- Luikisto
- Härkäniittu
- Vähälatoniittu
- Sillanpäänaro
- Ymperiäinen
- Talvitie
- Kurjenluhta
- Kurjenaro
- Yliniittu
- Ansaskorpi
- Vähähyrsy

Mannisten myllyt

- Jo 1500-luvun lopussa myllyveroluettelon mukaan Mannisissa oli 2 syksyin ja kevään käyvää myllyä
- 1800-luvun puolivälissä 3 myllyä
 - Alamyly: ratasmylly, 1 kivipari, kaikki Mannisten talot osakkaina
 - Ylimylly: ratasmylly, 1 kivipari, kaikki Mannisten talot osakkaina, myöhemmin myös pärehöylä
 - Kauhanojan mylly

Huiskari eli Uusitalo

- Kirkonkirjoihin nimi Uusitalo 1860-luvulla
- Torpat: Anttila ja Sillanpää

Huiskari eli Heikintalo eli Mäki

- Kirkonkirjoihin nimi Heikintalo 1860-luvulla
- Mäki 1870-luvulla
- Torppa: Levo

Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

Huiskari eli Antintalo eli Mattila

- Kirkonkirjoihin nimi Antintalo 1860-luvulla
- Mattila 1870-luvulla
- Torpat: Mäkelä, Kaukais, Juhala

Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

Teppo

- Torpat: Tanhuanpää, Pajala, Levo, Rantala, Kankare, Uutela, Kulmala

Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

Uotila

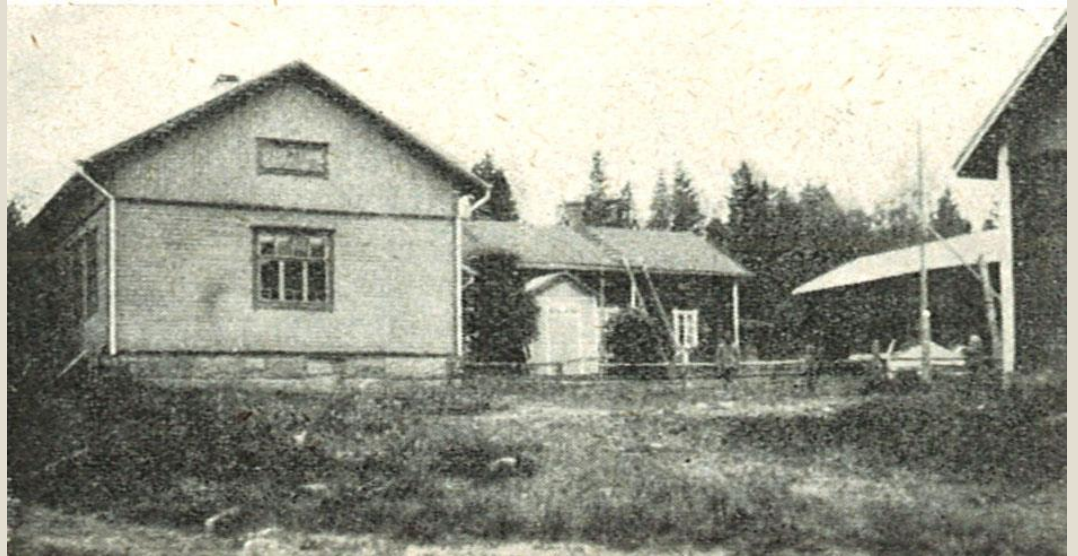
- Jaettiin Kylä-Uotilaksi ja Mäki-Uotilaksi noin vuonna 1830
- Kylä-Uotilan torpat: Kankaanaro, Marttila, Hakala, Lassila, Muuski, Jokela
- Mäki-Uotilan torpat: Nummela, Jokela, Kaarenoja, Kankaanaro, Mäkilä

Kylä-Uotila. Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

Kurkku eli Mäkitalo

- Kirkonkirjoihin nimi Mäkitalo 1870-luvulla
- Torpat: Holma, Ketola, Kantola

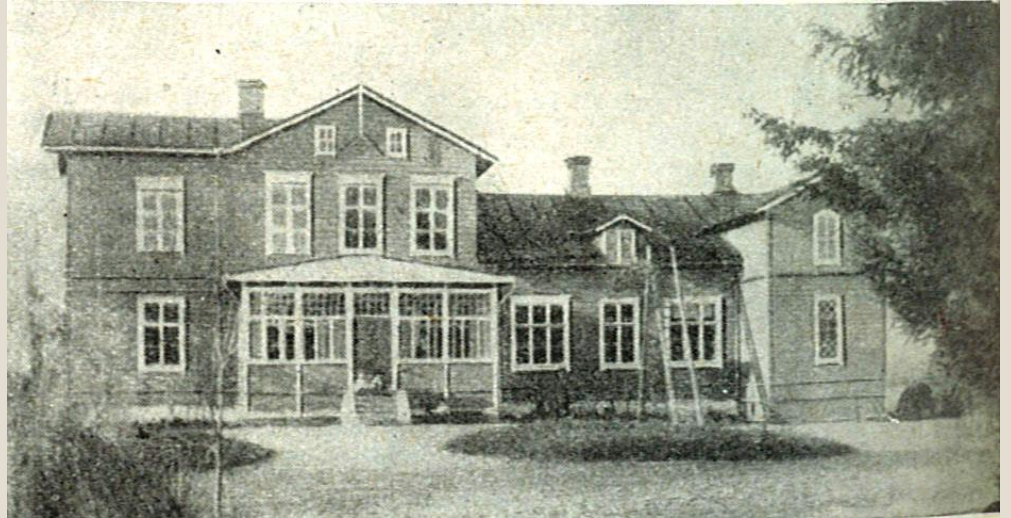
Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

Harakka

- Torpat: Ansaskorpi, Seppälä, Kankare, Kankaanpää, Jaakola, Hakala, Suoranta

Paavola

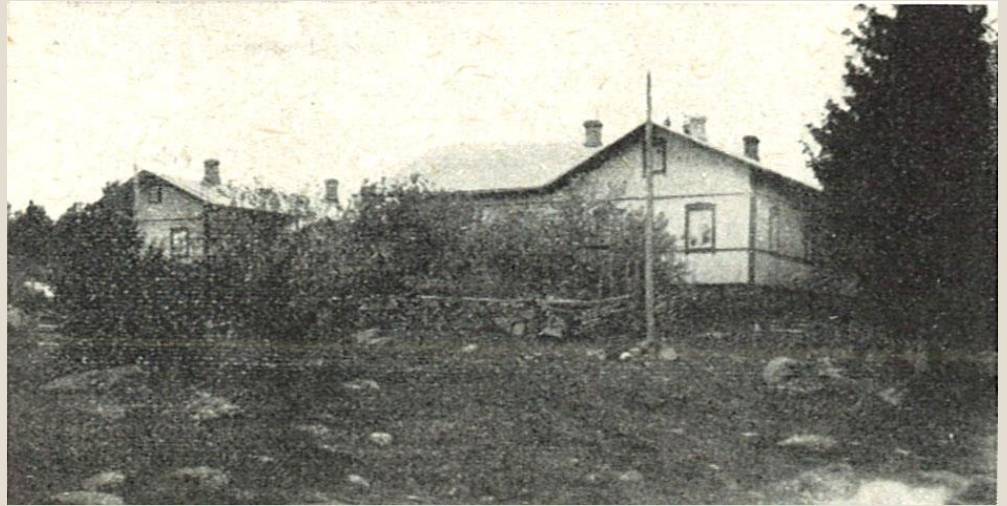
- Torpat: Sedergren, Mäkelä, Kankaanpää, Ojala, Ylioja, Tanhuanpää, Ekman, Rantamäki, Töykkälä

Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

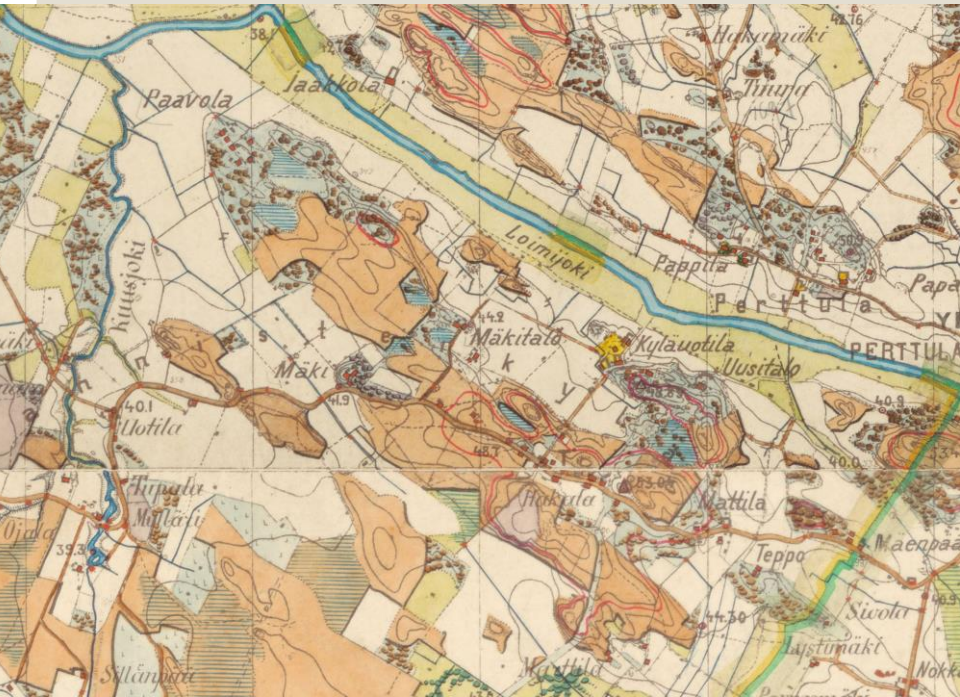
Haveri

- Torpat: Koskela, Sukkalammi, Kannisto, Rantamäki, Töykkälä, Lammela, Suominen

Kuva: Suomen maatilat, II osa (1932)

Sata vuotta isojaosta - Manninen 1880-luvulla

- Uusia pelloja
- Asutus hakeutunut tien varteen
- Kylä-Uotilassa kauppias: merimies Karl Signell
- Vuonna 1890 Paavolassa pidettiin maanviljelijäkokous ja varsanäyttely. Paikalla 400 henkeä.
- Paavolassa toimi W.A. Collinin meijeri, toiminta loppui 1890-luvun alussa
- 1890-luvun lopulla perustettiin meijeri Tepolle

Loimaa vai Perttula

- Epäselvyyttä kirkollisista maksuista ja velvollisuuksista
- 1857 tuomiokapitulin päätös siirsi rajakylät Loimaalle
- 1871 perustettiin Perttulan kappeliseurakunta, johon liitettiin Ypäjän ja Mannisten kylät
- Senaatin päätöksellä 1910 kylät määrättiin liitettäväksi Ypäjän kuntaan.

Manninen

Loimaan lehdessä julkaistu tiivistelmä esitelmästä

Kyläkeskiviikossa tehtiin koukkaus Loimaan nykyisten rajojen ulkopuolelle, kun vuoron sai Manninen. Aiemmin Loimaan pitäjään kuulunut kylä on nyt jo reilun sadan vuoden ajan kuulunut Ypäjän kuntaan.

Pysyvä asutus Mannisiin tuli keskiajalla Satakunnan suunnasta Loimijokea myöten. Manninen on satakuntalaisen asutuksen päätepiiste, sillä vastaan tuli Hämeen suunnasta levinnyt asutus. Vuoden 1540 maa-veroluettelot kertovat Mannisissa olleen neljä taloa. Vielä samalla vuosisadalla taloja jaettiin niin, että kylän taloluvuksi muotoutui seitsemän. Nämä talot olivat nimeltään Haveri, Paavola, Uotila, Teppo, Huiskari, Kurkku ja Harakka.

Kylä muodostui lähelle Loimijoen rantaan. Kaikki talot sijaitsivat yhteisellä tontilla kallion vieressä, viljelykseen kelpaamattomalla alueella. Kylätontti erottuu edelleen maisemasta selvästi, vaikka siellä ei ole enää yhdenkään talon rakennuksia. Epäsäännöllisen muotoisella tontilla lähimpänä kalliota olivat rivissä Haverin, Paavolan, Uotilan ja Huiskarin talot. Harakka ja Kurkku olivat vierekkäin lähimpänä jokea. Tontin keskellä sijaitsivat Tepon rakennukset. Tontin laidalla, kauimpana kalliosta sijaitsivat kylän riihet.

Mannisten vanhimmat pellot sijaitsivat kylätontin ympärillä ja olivat nimeltään Alanen vainio ja Ylinen vainio. Mannisissa maasto rajoitti kylävainion laajentamista, joten peltoja jouduttiin raivaamaan sopivampaan maastoon etäämmälle kylätontista. Kun Mannisissa tehtiin isojakoa 1780-luvulla, kylässä oli jo noin kolmekymmentä umpiaitaa eli erillistä aidalla ympäröityä peltoa. Pellot aidattiin, jotta karja ei pääsisi sinne tekemään tuhojaan.

Isojaossa yhteinen kylämaa jaettiin kylän talojen omistukseen. Näin avautui mahdollisuus torppien perustamiseen. Ensimmäisistä torpista onkin tietoja jo 1700-luvun lopulta, mutta kunnolla torppien perustaminen pääsi vauhtiin 1800-luvun puolivälissä ja määrä kasvoi 1800-luvun loppuun asti. Harakalla oli parhaimmillaan jopa seitsemän torppaa yhtä aikaa. Peltoa raivattiin paljon lisää 1800-luvun aikana, ja siinä työssä torppareillakin oli merkittävä rooli.

Manninen oli yksi Loimaan merkittävistä myllykylästä. Kuusjoen vesivoimalla pyöritettiin jo 1500-luvulla kahta keväin ja syksyin käynnystä myllyä. Isojakokarttaan myllyjä on merkitty kolme. Ne olivat Alamyly, Ylimylly sekä Kauhanojan mylly. Kaikki Mannisten talot olivat osakkaina Alamylyssä ja Ylimyllyssä.

Mannisten, Kauhanojan ja Ypäjän kylien asukkaat saivat 1600-luvun lopulta alkaen oikeuden käydä kirkossa Tammelan pitäjän puolella sijainneessa Perttulan saarnahuoneessa. Järjestely oli kyläläisille käytännöllinen, mutta aiheutti epäselvyyttä kirkollisten maksujen ja velvollisuuksien suorittamisessa. Tuomiokapituli ratkaisi asian palauttamalla rajakylät Loimaalle vuonna 1857, mutta kun Perttulan kappeliseurakunta perustettiin vuonna 1871, Mannisten ja Ypäjän kylät liitettiin siihen. Kunnallishallinnossa kylät kuuluivat edelleen Loimaaseen, kunnes ne senaatin päätöksellä määrättiin liitettäväksi Ypäjän kuntaan vuonna 1910.

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Suomen sukuhistoriallisen yhdistyksen kuvatietokanta www.sukuhistoria.fi (kirkonkirjat)
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto diginarc.fi (kartat)
- Maanmittauslaitoksen arkistokeskus (kartat)
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870
- Suomen maatilat, II osa (1932)